De Telegraaf
Exclusief
REPORTAGES & ACHTERGRONDEN

Natuurbeschermers Noordzee in actie tegen plunderaars gezonken oorlogsschepen

■ Ben Stelhagen (L) en zijn partner Klaudia Bartelink proberen de Noordzee en zijn problematiek op de kaart te zetten.

FOTO'S PETER VERONIKA, DE TELEGRAAF

■ Onder de spiegel van de Noordzee is van alles aan de hand. Duikers van de organisatie 'Duik de Noordzee Schoon' dalen ook af naar zeemansgraven.

JACHT op WRAK-PIRATEN

■ Ze worden piraten genoemd. Met een grijper op hun oude vissersboot proberen deze groep – vaak illegaal – kostbare metalen te bergen.

ONZICHTBARE DOOD, verderf én bederf op de bodem van die mooie Noordzee. Door spooknetten en losgeslagen vishaken die zich vastklampen aan scheepswrakken, sterven dagelijks tienduizenden vissen nodeloos. In hun kielzog nemen ze levens van andere zeedieren mee. Een onstuitbare neerwaartse spiraal. Alhoewel... Er zijn dieptezeeduikers die het tij proberen te keren, onder de noemer 'Duik de Noordzee schoon'. Deze mannen en vrouwen richten hun pijlen ook op schatzoekers die hun lompe grijpers illegaal in zeemansgraven zetten. Gezien de bommen en granaten geen ongevaarlijke klus. „Deze zaterdag ligt er een brandbrief bij de Britse ambassadeur op de mat. Hij zal schrikken wanneer hij leest hoe zijn Hollandse buren omgaan met nooit geborgen lijken."

■ Zware explosieven uit de Eerste en Tweede Wereldoorlog zijn nog steeds levensgevaarlijk. Gelukkig gaat het schatgraven door.

RIJKSWATERSTAAT: 'Stop wraksloperij'

Rijkswaterstaat zegt in een reactie bekend te zijn met de illegale wraksloperij. „Een ingewikkelde materie, niet in de laatste plaats omdat je met internationale wateren hebt te maken", aldus voorlichter Janssen. „Vele partijen zijn betrokken. We zijn momenteel in kaart aan het brengen welke instantie hiertegen gaat optreden en hoe. Dit moet worden geëist."

Op het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit zegt woordvoerster Heijdra over de 'spooknetten': „Vissers verliezen de laatste jaren veel minder netten omdat ze betere sonarapparatuur hebben waarmee de positie van de scheepswrakken tot in detail in kaart wordt gebracht. Het is natuurlijk nooit de opzet geweest om netten te verliezen. Dat zijn onnodige onkosten." Ze laat aanvullend weten dat het juist heel goed gaat met de visstand in de Noordzee. „Met de schol gaat het zelfs zo goed dat het vangstquotum volgend jaar wordt verhoogd."

IJZERDIEVEN SCHENDEN ZEEMANSGRAVEN TUSSEN BOMMEN EN GRANATEN

door BOB HAMMINK

DE NOORDZEE, zaterdag

Daar, in die diepte, voltrekt zich groot leed. Daar, in die diepte, liggen waardevolle materialen waarop schaamteloos wordt gezaagd. En er liggen nooit-geborgen lichamen van zeelieden. Zonder respect wordt er geroemloid in zeemansgraven. De duikers zijn al een uur onder water wanneer de ongst van de dag, vanaf 25 meter diep, eindelijk komt bovendrijven. De blauwe zakken zitten vol met losgesneden spooknetten waarin tientallen krabben, volstrekt verward en vermankt, voor hun leven vechten, vaak al wekenlang.

De dubieuze 'bijvangst' zijn gekleurde vissen van rubber waarvan grote bakken van roestvrij staal stoken. Het geheel wordt schrijnend afgemaakt met kleinpen gittig lood. Een arsenic van slecht vissende sportvissers.

Hoewel misdrijf materiaal kon je uit dit grootste natuurgebied van een land halen? „Ten", zegt Bob Hoebelhagen (57), leider van het duikteam en grootste vader van het project 'Duik de Noordzee Schoon'. De oud-marinier en beroepsduiker vaart met zijn kleine Elmeroegen uit over het zwarte water. „Als we stoppen met hun grijpers stoen, maken we foto's als bewijsmateriaal. Het liefst zou ik energie en ze duidelijk maken dat ze moeten stoppen."

„Maar we zijn geen opsporingsapparaat. Onze primaire taak is om het zeeleven te redden. In deze zee liggen tienduizenden wrakken. Vooral tijdens de Eerste en Tweede wereldoorlog zijn vele schepen vergaan. Die wrakken zijn als harde substraten door de jaren meer meer vissen geworden. Ze bieden beschutting en zijn kraamkamers. Eigenlijk zijn ze nog de enige plekken waar Noordzeeleven veilig is. De bodem van onze Noordzee, die vroeger natuurlijke riffen, mede oesterbanken en zeezoutgras's bevatte, is nu een zandvlakte omdat vissers het jarenlang met slepen (jaar en netten (boomkorvisserij, red.) hebben omgeploegd. Je moet voorstellen: je jaagt op de Veluwe op een wild zwijntje en je ragt die hele Veluwe over met een net waarmee ook hetten, konijnen en vossen worden gevangen. Die lompe techniek laat een spoor van dood en verderf achter."

Dan neemt hij de volgende krab uit de kluwen vissen en snijdt minutieus de draden door. Hij wijst op de aanwezen op het ruggenmer, het bewijs dat dit dier al weken vastzit. „Ja, jongen. Je heet ze vrij. Het zijn gelukkig taaie rakkers." De hoofdstegraaf Peter Verhaag, die bezig is met een boek over het project 'Duik de Noordzee schoon', maakt foto na foto. „Steeds ben ik weer verbaasd hoeveel aan onderwaterfauna lijdt, hoe geachtige biotopen zijn verwoest."

Eén hoof, één team, maar vele problemen op hun pad en vele doelen te bereiken. Hoe krijg je sportvissers zover dat ze vissjnen gebruiken die uitsteudelijk opleiden en hoe maak je duidelijk dat vissers hun mank je duidelijk dat vissers hun vervangen? Hoe voor je bierhandelen van vissende vrijgezellenclubs? Hoe spoor je plaisteraars op? Hoe krijg je werkelijke rapsle voor een waterig wildwest op de kaart? Voor vissen in een slootje hebb je een vergunning nodig. De zee daarentegen is een vrijplaats. Daarin kun je als een wildeman bekwegaan, onder geweten.

Stoelelhagen en zijn lieflaiige partner Klaudia Bartelink (29) willen duidelijkheid. „We zijn niet bepe vissersij. We zijn wel tegen de manier waarop dat vaak gebeurt." Het lied, de kerkhoven op de zeebeden, kunnen op weinig kennis en nog minder sympathie rekenen. Duelelink: „De zee is groot, diep en ver weg... Dat de problemen zijn ook ver weg. Een bedreigde korenveld kan op steun rekenen, het kraagdier heeft natuurlijk een hoge aetheerbeld en woont op het vertrouwde land."

In spooknetten en losgeslagen vishaken sterven tienduizenden vissen

Je hoeft geen Einstein te zijn om te snappen dat een visser graag vist

Kennis van de positie van scheepswrakken is – met een omgeploegde zeebeden – de laatste jaren van bevendelang voor een beroepsgroep die zwaar onder druk staat. Bovendien wrakken worden dan netten gesplaatst. Vaak zijn die netten niet meer op te halen omdat ze vastzitten in het wrak. Honderden kilometers spooknetten zijn geboren. Maar de geest is uit de fles. Sommige vissers die geen heil meer in hun oude vak zien, zoeken tegenwoordig steeds vaker naar lucratieve alternatieven op zee. Ze hebben een boot, kennis van de zee en ze hebben een inkomstenproblem. De geschiedenis heeft echter een oplossing op de zeebeden zeegebied: de sloede wrakken. Na niet als vishoen, maar wel als inkomstenbron.

In de meer dan 10.000 gezonken boten zitten vaak allerlei dure metalen als koper en brons. Het enige wat mist, is een sleepgrijper aan boord. Een paar jaar geleden sleep er nog een boetje om mindst een vissser bieden de kop van den Helder een condenser van koper en brons, 17 ton zwaar, wilde kinnenhalen. Hij bekocht de dolfinsie actie met zijn leven. Een Nederlandse berger die periode kopersen bronzijzen uit de rond 1800 gemoken. Kerkwerd. Waarde van de vondst: 900.000 euro.

De geest is blijkbaar uit de fles. Afgelopen week werd het wrak van de Scott, een Engelse kruiser, gezonken in 1916 tijdens de Eerste Wereldoorlog, onder handen genomen voor de poen. De grijper scheurde het stuurwiel aan stukken. Stoelelhagen vertelt zijn verhaal met tegenhouden woede op de terraagcht naar Utrecht. Wat hij niet inhoudt, is zijn gedetailleerde informatie. Zo heeft zijn team monsteinel twee voetbeschepen op de kartel. Een uit Terschelling en eentje uit Stellendam, beide voegbouwde vissersschepen.

Zonder pardon

„Die hol zetten zonder pardon hun grijpers in zeemansgraven. Je mag duiken naar wrakken, net zoals je mag lopen op een kerkhof, maar je mag geen graftenen omdoen en graven openhalen. Dat is grafschennis. En geen mens die zijn mond opendoet. Ik weet dat ze ook tekener zijn jegaan op de Abuukir, Creasy en Hogue, drie Britse slagschepen van de Duitse onderzeeër U-9 in iets meer dan een uur tot zinken werden gebracht. Zeker 1500 mensen kwamen om. Je moet er niet aan denken dat die grijper ook die kerkhoven aan stukken trekt. Deze week gaat er een brief naar de Britse ambassadeur in Den Haag uit. Ze zullen wat anmaal zijn. Bovendien is het levensgevaarlijk, een beetje rommelen in militair materiaal. Die dingen zitten vol met brisantgranaten en 23 ponders."

Grafschennis is niet het enige misdrijf waarvan het vrijwillige zich schuldig maakt. In het zich door Nederland ondertekende Verdrag van Malta, waarin staat dat alle schepen onder dan 50 jaar niet mag worden geïnsten, en de Flora- en Faunawet, die beschermde diersoorten, veiligheid moet tijdens, werden aan de neiaars gelegt.

De grote plastic dons op het dek van onze Mattenja maakt veiler en veiler met krabben die niet begrijpen dat ze worden gered. Met zo-juist bevrijde schaven proberen ze de vingers van hun weldoeners aan te vallen. Er is geen onderscheid meer tussen goed en kwaad en je kunt het ze amper kwalijk nemen als je het slachtoffer bent van een [illegible] wereld.